

Does the Estate of a Patient with Dementia Give Tzedakah?

From the Shayla Archive
Timely Torah, August 13th 2023

*This shiur is kindly sponsored by Chaya and Joshua Glikman
on the yahrzeit of his father
Meir Dovid ben HaRav Yehoshua, a"h*

Shayla

Someone is the executor on her mother's assets. Her mother suffers from dementia and is not at all with it. The mother's assets bring home a slim profit every month but because of the extensive expenses for medical care and aids, the estate is losing significant money each month. The daughter who is the executor is asking about her responsibility regarding Tzedakah. Before now she would give maaser kesafim from the profits each month but with the estate being eaten into each month she wanted to know if she should continue the maaser kesafim. Is there a zechus for the mother who is not of sound mind to be doing that under these circumstances?

Background

1. TB Kesubos 48a

ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא: מי שנשתטה — בית דין יורדין לנכסיו ונגין ומפרנסין את אשתו ובניו ובנותיו, ודבר אחר. אמר ליה רבינא לרב אשי: מאי שנא מהא דתנא: מי שהלה למדינת הים ואשתו תובעת מזונות — בית דין יורדין לנכסיו, ונגין ומפרנסין את אשתו, אבל לא בניו ובנותיו, ולא דבר אחר?

Apropos this ruling, the Gemara cites another statement that **Rav Hisda said that Mar Ukva said:** With regard to **one who became insane, the court enters his property and feeds and provides a livelihood for his wife, his sons, and his daughters, and it also gives something else**, as will be explained. **Ravina said to Rav Ashi:** In what way is this case different from that which is taught in a *baraita*: In the case of **one who went overseas and his wife claims sustenance, the court descends to his property and feeds and provides a livelihood for his wife, but not for his sons and daughters and does not give something else**. If a father is not obligated to sustain his children in his absence, what is different about a situation where he is mad?

אמר ליה: ולא שאני לה בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת?

Rav Ashi said to Ravina: **Is there no difference for you between a man who leaves his responsibilities knowingly and one who leaves them unknowingly?** A father who lost his sanity did not do so by his own choice, and therefore it can be assumed that he would want to provide for his children from his possessions, despite the fact that he is not obligated to do so. By contrast, if he went overseas he freely decided to depart, and one would think that he would leave enough for his sons and daughters. If he failed to do so, he has demonstrated that he does not want to provide for them.

מאי דבר אחר? רב חסדא אמר: זה תכשיט. רב יוסף אמר: צדקה. מאן דאמר תכשיט, כל שכן צדקה. מאן דאמר צדקה, אבל תכשיט יתבין לה, דלא ניחא ליה דתינוול.

The Gemara asks: **What is this something else** mentioned in the *baraita*? **Rav Hisda said: This is a wife's ornaments**, to which she is entitled in addition to her sustenance. **Rav Yosef said:** It is money for **charity**. The Gemara comments: According to **the one who says** that the court does not pay for a woman's **ornaments** from her husband's property if he has gone overseas, **all the more so** he maintains that the husband's property is not taken for **charity**. Conversely, **the one who says** that the court does not give money for **charity** holds that this applies only to charity, **but it does give her ornaments**, as it is assumed **that it is not satisfactory for him** that his wife **be demeaned** by a lack of jewelry.

2. Rashi, ad loc.

תכשיט - בשמים של אבקת רוכל שהנשים מתקשות בהם:

מ"ד תכשיט - לא יתבין לאשתו כ"ש שאין עלינו לעשות צדקה מנכסיו ואמתניתא קיימי:

לא ניחא ליה דתינוול - אע"פ שלא צוה בלכתו עבדינו ולא נראה דאדמר עוקבא קיימי דאמר מי שנשתטה יורדין לנכסיו וזנין כו' וד"א ואיפכא גרסינן מ"ד צדקה כ"ש תכשיט ומ"ד תכשיט אבל צדקה לא התם היינו טעמא דלא ניחא ליה דתינוול:

The Mechanism

3. Mishna Torah, Mechira 29:4

השוטה אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר ואין מתנותיו קימות. ובית דין מעמידים אפוטרופוס לשוטים כדרך שמעמידין לקטנים:

Neither a sale nor a purchase involving a mentally incapable or emotionally unstable individual is binding, nor are the presents he gives effective. Instead, the court must appoint a guardian for such a person, just as it appoints guardians for minors.

4. Aruch Hashulchan CM 235

והשוטה אין מקחו ולא ממכרו ממכר ואין מתנותיו קיימות בין בקרקע בין במטלטלין דאין לו אף קצת דעת וב"ד מעמידין אפוטרופסים לשוטים כמו לקטנים ויותר חיוב הוא מקטנים דהקטן הרי יש לו קצת דעת אבל השוטה אין לו דעת כלל ואין לו שום זכייה ע"י עצמו אבל ע"י אחרים ביכולת להקנות להם כבקטן אבל להקנות להם עצמם אינו מועיל אפילו כשדעת אחרת מקנה אותו

Orphan's Estate

5. Mishna, Gittin 52a

מתני' יתומין שסמכו אצל בעל הבית, או שמינה להן אביהן אפוטרופוס – חייב לעשר פירותיהם.
MISHNA: With regard to **orphans who are living with a homeowner** who takes care of all their needs and affairs, even if neither their father nor the court officially appointed him to this task, **or if their father appointed a steward [apotropos] for them**, this person is obligated to **tithe their produce**.

6. TB Gittin 52a

והתניא: האפוטרופין תורמין ומעשרין – להאכיל ולא להניח. ומוכרין להן בהמה, עבדים ושפחות, בתים, שדות וקרמים – להאכיל, אכל לא להניח. ומוכרין להן פירות, גינות, שמינים וסלתות – להאכיל אכל לא להניח.
And it is taught in a *baraita* (*Tosefta, Terumot* 1:10) that this distinction is made based on whether the steward intends to feed the produce to the orphans or store it: **Stewards can separate *teruma* and tithes** from the produce of the orphans in their charge in order **to feed** the produce to them, **but not** with the intention **to put it aside**. **And stewards may sell** the orphans' possessions **for them** as follows: **Cattle, male and female slaves, houses, fields, and vineyards**, in order **to feed** the orphans, so that they will have something to eat immediately, **but not** with the intention **to put aside** the proceeds for future use. **And they may also sell produce, wine, oil, and flour for them** in order **to feed** them, **but not** with the intention **to put aside** the proceeds for a later date.

ועושין להן לולב ונערכה וסופה וציצית, וכל דבר שיש לו קצבה; לאיתווי שופר. ולוקחין להם ספר תורה, תפילין ומזוזות, וכל דבר שיש לו קצבה; לאיתווי מגילה.

The *baraita* continues: **And stewards make** the following items that are required for the fulfillment of a mitzva **for the orphans**, from their property: **A lulav, a willow branch, a sukka, ritual fringes, and any item** used for a mitzva **that involves a fixed** expense. The Gemara notes that the words: Any item used for a mitzva, serve **to include a shofar**. **And they may purchase a Torah scroll, phylacteries, mezuzot, and any other item** used for a mitzva **that involves a fixed** expense. The Gemara comments that these last words serve **to include a Megilla**, the Scroll of Esther, read on Purim.

ואין פוסקין עליהם צדקה, ואין פודין עליהן את השבויין, ולא כל דבר שאין לו קצבה; לאיתווי תנחומי אבלים.

The *baraita* continues: **But stewards may not undertake** to give **charity on behalf of** orphans, **and they may not redeem captives on their behalf** with their property. **Nor** may they do **anything** with the orphans' property **that does not involve a fixed** expense. The Gemara explains that this last phrase serves **to include** that which is brought to **comfort mourners**. A steward may not use property belonging to the orphans in his charge for this purpose.

7. Rashi, ad loc.

צדקה - אין להם קצבה דהא בכל שעתא קיימי עניים נמצאו נכסיהם כלים:

8. TB Bava Basra 8a

רבה רמא צדקה איתמי דבי בר מריון אמר ליה אבגי והתני רב שמאל בר יהודה אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבויים אמר ליה אנא לאחשובינהו קא עבידנא

It is reported that **Rabba imposed** a contribution to a certain **charity on the orphans of the house of bar Maryon**. **Abaye said to him: But didn't Rav Shmuel bar Yehuda teach: One does not impose a charity obligation on orphans even for the sake of redeeming captives**, since they are minors and are not obligated in the mitzvot? Rabba **said to him: I did this to elevate them** in standing, i.e., so that people should honor them as generous benefactors; not in order that the poor should benefit.

Halacha about Tzedakah from the Unsound of Mind

9. Mishna Torah, Nachla'os 11:10-11

האפוטרופין עושין לקטנים ולקב וסקה וציצית ושופר ספר תורה ותפלין ומזוזות ומגלה. כללו של דבר כל מצות עשה שיש להם קצבה בין שהוא מדברי תורה בין שהוא מדברי סופרים. עושין להם אף על פי שאינן חייבין במצוה מכל אלו המצות אלא פדי לתוכן. אבל אין פוסקין עליהן צדקה ואפילו לפדיון שבויים. מפני שמצות אלו אין להן קצבה:

The guardians must make a *lulav*, a *sukkah*, *tzitzit*, a *shofar*, a Torah scroll, *tefillin*, *mezuzot* and a *megillah* on behalf of the orphans. The general principle is: All mitzvot that have a fixed measure - whether of Scriptural or Rabbinic origin - should be made available for them, although they are obligated in these mitzvot only as part of their education. We do not, however, levy charitable assessments against their property, even for the sake of the redemption of captives. The rationale is that such mitzvot have no limit to them.

ומי שנשמתה או שנמתרש בית דין פוסקין עליו צדקה אם הנה ראוי:

When a person loses his intellectual faculties or becomes a deaf-mute, the court levies charitable assessments against his property if he has the means.

10. Rav Elyashiv, Kesubos 48a

ובמחנ"א (הל' צדקה סי' א') תמה על הכ"מ דהרי שוטה אינו מחוייב כלל במצוות, וא"כ אפילו נאמר דבעלמא יש שעבוד נכסים על צדקה מ"מ אינו דומה לבע"ח שהשעבוד נכסים הוא מחמת 'חובו' אבל בצדקה כל השעבוד נכסים הוא מכח שהוא מצווה במצוות הצדקה, וא"כ בשוטה שפטור מן המצוות ואינו מחוייב במצוות צדקה כלל איך יהי' שעבוד נכסים והניח בצ"ע.

The Two Motivations

1: The Difference between obligation and reward

11. Kesef Mishna, Nachlaos 11

ומי שנשתטה או נתחרש בית דין פוסקין עליו צדקה וכו'. הר"ן בפרק נערה שנתפתתה כתב על דברי רבינו ולא ידעתי למה דלרב חסדא דאמר תכשיט נהי דאבריייתא קאי אפשר דדבר אחר דאמר מר עוקבא גבי נשתטה הכי נמי מפרש ליה ותכשיט שמענו אבל צדקה מנין עכ"ל.

ואפשר לומר שטעם רבינו משום דמסתמא כל אדם ניחא ליה למעבד צדקה מממוניה

וגם כי ממונו של אדם משועבד לעשות ממנו צדקה וכשהלך למ"ה אין פוסקין צדקה מפני שהוא עושה צדקה בכל מקום שהוא והיינו טעמא דאיפליגו רב חסדא ורב יוסף בפירוש דבר אחר דגבי מי שהלך למדינת הים ולא איפליגו בדבר אחר דגבי מי שנשתטה:

12. Rashi, Vayikra 5:17

והזמה, אם כך ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה שישלם שכר טוב לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה. רבי אלעזר בן עזריה אומר, פי תקצר קליקך בקדקך וקצתה עמר בשדה, הכי הוא אומר למען יצדקך וגו' (דברים כד יט), קבע הכתוב ברכה למי שבאת על ידו מצוה בלא ידע, אמור מעתה, היתה סלע נרורה כנפיו ונפלה הימנו ומלאה העני ונתפרנס זה, הכי הקדוש ברוך הוא קובע לו ברכה (סו"ט): **בערבך לאשם**. בערך האמור

(טו) ואת אשר חטא מן הקודש ישלם. קרן ותומם להקדש^{טז}: (יז) ולא ידע ואשם. והביא. הענין הזה מדבר צמי שבה ספק כרת לידו ולא ידע אם עבר עליו אם לאו, כגון חלב ושומן לפניו וכסבור ששחיהן היתר ואכל את האחת, אמרו לו אחת של חלב היתה, ולא ידע אם זו של חלב אכל, הכי זה מביא אשם חלוי, ומגין עליו כל זמן שלא נודע לו שדאי חטא, ואם ידע לו לאחר זמן יביא חטאת (ראה סו"ט): **ולא ידע ואשם ונשא עונו**. רבי יוסי הגלילי אומר, הכי הכתוב ענש את מי שלא ידע, על אחת כמה וכמה שיעניש את מי שידע. רבי יוסי אומר, אם נפשך לידע מתן שכרן של נדיקים לא ולמד מאדם הראשון, שלא נטוה אלא על מצות לא תעשה ועבר עליה, ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו, וכי איזו מדה מרובה של טובה או של פורענות, הוי אומר מדה טובה, אם מדת פורענות מעוטה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה המרובה, היושב לו מן הפיגולין והנותרות והמתענה ביום הכפורים, על אחת כמה וכמה שזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות. רבי עקיבא אומר, הכי הוא אומר (דברים יא) על פי עניים עדים או קלטה עדים וגו', אם מתקיימת העדות נשנים למה פרט לך הכתוב בשלשה, אלא להביא שלישי להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו לענין עונש

2: The responsible party for tzedakah

13. Rav Elyashiv, Kesubos 48a

ולחומר הקושיא יתכן לומר עפ"י מה דאיתא בספרי ומובא בתוס' פ"ק דתענית (ט' ע"א) וז"ל הספרי עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו' אין לי אלא תבואת זרעך שחייב במעשר ריבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים מנין ת"ל את כל, ומבואר בספרי דחייב מעשר כספים איתקש למעשר עני דמעשר דגון, והנה במעשר דגן פשוט דגם מפירות של שוטה לוקחין המעשרות ללויים ולעניים דהרי חל חיוב על הפירות עצמם, וא"כ י"ל דה"ה בחיוב מעשר כספים כיון דאיתקשו להדדי. (וע"ע להלן מ"ט ע"ב).

Halacha L'Maase

14. Tur, Choshen Mishpat 290

ואין פוסקין עליהן צדקה אפילו לפדיון שבויים וכן כל דבר שאין לו קצבה מיהו אם פסק עליהם צדקה לאחשביניהו כדי שיצא עליהם שם טוב והן אמודים לכך שפיר דמי:

15. Beis Yosef, ad loc.

ומ"ש מיהו אם פסק עליהם צדקה לאחשביניהו כדי שיצא עליהם שם טוב והם אמודים לכך ש"ד בפ"ק דב"ב (ח.ה):

16. Shulchan Aruch EH 70:6

מי שנשתטה או נתחרש פוסקין לאשתו תכשיטין (ומפרנסין את אשתו מנכסיו):

17. Shulchan Aruch CM 290:15

האפוטרופסין עושים לקטנים לולב וסוכה וציצית ושופר וספר תורה ותפילין ומזוזות ומגילה כללו של דבר כל מצות עשה שיש לה קצבה בין שהיא מדברי תורה בין שהיא מדברי סופרים עושים להם אע"פ שאינם חייבים במצוה מכל אלו המצות אלא כדי לחנכן אבל אין פוסקים עליהם צדקה אפי' לפדיון שבויים מפני שמצות אלו אין להם קצבה מיהו אם פסק עליהם צדקה לאחשביניהו כדי שיצא עליהם שם טוב והם אמודים לכך שפיר דמי ומי שנשתטה או נתחרש ב"ד פוסקין עליו צדקה אם היה ראוי (ועיין לעיל סימן קס"ג סעיף ד'):

18. Rav Carmel

While it is proper to give charity from the assets of someone who is not of sound mind, that is only if they have the means for it (Choshen Mishpat 290, 16). In the situation described, the daughter should first make sure the mother's needs are cared for, and only give an affordable amount. Perhaps it is still correct to give a small amount, but she should use proper discretion.

19. Mishna Torah, Nachla'os 11:12

אף על פי שאין האפוטרופוס צריך לעשות חשבון כמו שבארנו. צריך לחשב בינו לבין עצמו לדקדק ולהזהר הרבה מאד בהן שאלו התומים שהוא רוכב ערבות שנאמר (תהילים סח ה) "סלו לרכב בערבות" וגו' (תהילים סח ו) "אבי תומים" וגו':

Although a guardian does not have to make an accounting, as mentioned above, he must keep a personal account, being extremely precise, so as not to incur the wrath of the Father of these orphans, He who rides upon the heavens, as Psalms 68:5-6 states: "Make a path for He who rides upon the heavens... the Father of orphans."